

Brüssel, 7. detsember 2017
(OR. en)

15563/17

SOC 802
EMPL 613
ECOFIN 1106
SAN 460
EDUC 451

MENETLUSTE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	7. detsember 2017
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	14636/17
Teema:	Kogukondliku toetuse ja hoolduse edendamine iseseisva toimetuleku heaks – Nõukogu järeldused

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele nõukogu järeldused, mis käsitlevad kogukondliku toetuse ja hoolduse edendamist iseseisva toimetuleku heaks ning mille nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) võttis vastu oma 3569. istungil 7. detsembril 2017.

Kogukondliku¹ toetuse ja hoolduse edendamine iseseisva toimetuleku heaks

Nõukogu järeldused

MÄRKIDES, ET

1. majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamine, sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu võitlemine ning kõrgel tasemel tööhõive ja sotsiaalkaitse edendamine on Euroopa Liidu eesmärgid, mis on sätestatud aluslepingutes. Lisaks sellele on Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud, et nii ELi institutsioonid kui ka liikmesriigid peaksid liidu õiguse rakendamisel austama isiku- ja kodanikuõigusi ning poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi;
2. Euroopa Liit ei ole ainult oma liikmesriikide, vaid ka nende riikide rahvaste liit. Kõik inimesed sünnivad oma väärikuselt ja õigustelt võrdsena ning kõigi elud on võrdse väärtusega. Inimestele, kes seisavad silmitsi teatud probleemide, raskuste ja ebasoodsa olukorraga, tuleks anda võimalus saada vajadustest lähtuvat toetust, mis innustab neid aktiivselt osalema ühiskonnaelus ja tööturul. Võimaldada inimestel rakendada täielikult oma potentsiaali, et nad saaksid aktiivselt osaleda ühiskonna- ja majanduselusel, tähendab ühtlasi inimeste toetamist nende elu pöördepunktides;
3. Euroopa Liit ja selle liikmesriigid on silmnähtavalt pühendunud haavatavate isikute õiguste kaitsmisele ning iseseisva toimetuleku ja kogukonda kaasamise edendamisele, olles muu hulgas ratifitseerinud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, milles tunnistatakse kõigi puuetega inimeste võrdset õigust iseseisvale elule ja kogukonda kaasamisele ning õigust omada teistega võrdseid valikuid;

¹ Käesolevates nõukogu järeldustes tuleks mõistet „kogukondlik“ tõlgendada järgmise dokumendi vaimus: Euroopa ühtsed suunised institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele ülemineku kohta.

RÕHUTADES, ET

4. Euroopa sotsiaal- ja tööpoliitika tulevikku kujundavad ja mõjutavad eeskätt demograafilised suundumused, majanduse digiteerimine, töömaailmas toimuvate muutuste kiirus ja ulatus ning erinevad kriisid;
5. sellised ühised Euroopa väärtused nagu inimväärikus, võrdsus ja inimõiguste austamine peavad meie ühiskonda suunama ning mängima rolli 21. sajandisse sobivate sotsiaalsete mudelite ja toetusstruktuuride pideval arendamisel. Liikmesriigid, nende ametiasutused, ELi institutsioonid, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond kõigil tasanditel vastutavad oma pädevuste piires ühiselt töö eest, mida tehakse jõukama ja õiglasema Euroopa nimel, kus majanduslikud ja ühiskondlikud muutused käivad käsikäes;
6. õiguslik vastutus ja pädevus sotsiaalpoliitika valdkonnas lasub peamiselt liikmesriikidel ning hooldussüsteemide asjakohaste reformide rakendamine peab toimuma riiklikul tasandil, ent ELi tasandil avatud koordineerimise meetodi raames toimuva ulatuslikuma aruteluga saab anda arvestatava panuse ühiste lähenemisviiside väljatöötamisse. Seda mõttekäiku toetab ka Euroopa sotsiaalõiguste samm, millega nähakse ette terve rida keskeid põhimõtteid ja õigusi, sealhulgas õigus taskukohasele ja kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele;
7. edukas heaoluriigi arendamine eeldab sotsiaal- ja majanduspoliitika arukat vastastikust mõju, innovatsiooni soodustamist, ettevõtluse edendamist ning investeerimist inimkapitali ning töö- ja elukeskkonda. Miljonid inimesed ei saa ikka veel oma potentsiaali täielikult rakendada isiklike, ühiskondlike ja institutsiooniliste piirangute tõttu, millest tingituna neil võib olla raskem elus iseseisvalt toime tulla. Lisaks rahalise kaitse pakkumisele peamiste sotsiaalsete riskide vastu tuleks poliitikas keskenduda selliste meetmete vastuvõtmisele, millega parandatakse igas vanuses inimeste – alates lastest kuni eakateni – aktiivsust ja positsiooni;

8. hooldusvormi valik peaks olema iga isiku sõltumatu otsus, mida tuleks austada. Vaja on muuta mõtteviisi, et tagada laiem tunnustus põhimõttele, mille kohaselt igaühel on õigus elada iseseisvalt oma kogukonnas, olla ühiskondlikult aktiivne ning osaleda oma elu puudutavate otsuste tegemisel. Sellega seoses on väga tähtsad puuetega inimeste ja eakamate töötajate töövõimalused, et igaüks saaks oma potentsiaali täielikult rakendada;
9. kuigi kogu liidus on ikka veel arvukalt eraldatud hooldusasutusi, võib liikmesriikides täheldada selget ja märkimisväärset nihet kogukondliku toetuse ja hoolduse suunas. On aga selge, et olemasolevate hooldusasutuste ulatust ja arvu ei saa vähendada enne, kui on olemas taskukohased ja kvaliteetsed kogukondlikud lahendused. Tagada tuleks selge strateegia ja ulatuslikud investeeringud, et töötada välja ajakohased ja kvaliteetsed kogukondlikud teenused ning suurendada toetust hooldajatele, eelkõige pereliikmetest hooldajatele. Eelkõige tuleks püüda luua ja laiendada võimalusi iseseisvaks toimetulekuks ja aktiivseks eluks, seades prioriteediks inimeste suurema võimestamise kõigis asjakohastes valdkondades. Allesjäänud hooldusasutused peaksid toetama oma elanike sõltumatust, pakkuma kvaliteetset individuaalset hooldust ja kandma eelkõige hoolt selliste ülalpeetavate vajaduste rahuldamise eest, kes eelistavad muud kui kogukondlikku hooldust. Väga tähtis on tagada turvalisus, väärikus ja mittediskrimineeriv keskkond kõigi hooldusvormide puhul;
10. iseseisva toimetuleku ning kogukondliku hoolduse ja toetuse alal on vaja süsteemselt arvestada soolist mõõdet. Ühelt poolt on oluline tagada tasustamata hooldustöö laiem tunnustamine, kuna hooldajateks on suures osas mitteametlikult tegutsevad pereliikmed, eelkõige naised. Hoolduskohustuste ja palgatöö paremaks ühitamiseks tuleks hooldajatest mehi ja naisi kogu nende elu jooksul toetada, et hoolduskohustused nende vahel võrdsemalt jaotuksid. Teiselt poolt on vaja võidelda soolise palgalõhe ja soostereotüüpidega tasustatavatel töökohtadel, selleks et näiteks rohkem mehi leiaks innustust töötada hooldussektoris;

11. kogukondliku toetuse ja hoolduse kvaliteedi parandamiseks tuleks kasutada innovatsiooni, sealhulgas IKT-lahendusi. Uued ja loomingulised lahendused ei pea aga tingimata põhinema tehnoloogilistel uuendustel. Need võivad põhineda ka sotsiaalsetel uuendustel, nagu koosloomine, koostöömajandus ja isikukeskne teenuse kujundamine;
12. reformide rakendamisele aitavad oluliselt kaasa Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid. Nad toetavad sotsiaalmajandust ning tagavad poliitika tõhusama elluviimise. Programmitöö periood 2014–2020 annab erakordse võimaluse edendada Euroopa Sotsiaalfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi suunatumat kasutamist institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele ülemineku toetamiseks temaatilise eesmärgi „Sotsiaalse kaasatuse edendamine ja võitlus vaesusega“ raames. Sellega seoses on mitu liikmesriiki paigutanud asjaomased poliitikavalikud kõige olulisemate investeerimisprioriteetide hulka;

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU

- KUTSUB KOMISJONI ÜLES

13. edendada arutelu, suunama põhjalikku mõttevahetust kõige päevakajalisematel kogukondlikele teenustele üleminekuga seotud teemadel ning hõlbustama institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele üleminekut käsitlevate Euroopa ühtsete suuniste ja Euroopa Liidu fondide sel eesmärgil kasutamise töövahendi tegelikku rakendamist;
14. jätkama liikmesriikide vahel tõenduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste, paljulubavate praktikate ja eksperditeabe vahetamise tõhustamist, et laiendada kogukondlike teenuste osutamist;
15. jätkama analüütilist tööd asutusleibkondade alal ning innustama liikmesriike ja Eurostati uurima võimalust lisada Eurostati pilootuuringutesse analüüs selle kohta, kas asutusleibkonnad saaks lisada küsitlustesse või muudesse asjakohastesse andmeallikatesse, võttes arvesse kulusid ja ressursse;

16. jätkuvalt toetama struktuurireformide käivitamist ning uute hooldusmodelite ja -vahendite katsetamist, näiteks rahastades innovatsiooni ja idufirmasid, mis hoogustavad kogukondliku toetuse ja hoolduse arendamist ning edendavad iseseisva toimetuleku võimalusi, kasutades selleks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfonde, struktuurireformi tugiprogrammi ja muid asjakohaseid rahastamisskeeme (näiteks Euroopa tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programm ja programm „Horisont 2020“);

- **KUTSUB KOMISJONI JA LIKMESRIIKE ÜLES TEGEMA nende vastava pädevuse piires ja liikmesriikide konkreetset olukorda arvesse võttes JÄRGMIST:**

17. algatama avatud ühiskondliku arutelu kogukondlike toetus- ja hooldusvõimaluste kättesaadavuse suurendamise üle, et suurendada üldsuse teadlikkust, ning jälgima korrapäraselt avaliku arvamuse muutumist. Osalema aktiivselt ühiskondlikus arutelus, millesse on kaasatud meedia, eksperdid, kodanikuühiskond, kogukonnad ja sihtrühmad, innustama töötama kohalike kogukondadega, et kõrvaldada eelarvamused ja tabud, käsitleda tajutavaid riske ning saavutada ühised arusaamad ja vastastikune austus, ning valmistama kõiki sidusrühmi ette kogukondlike teenuste väljatöötamiseks ja parandamiseks;
18. jälgima tähelepanelikult Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ning muude asjaomaste ELi rahastamismehhanismide kasutamise järelevalvet, et soodustada üleminekut institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele;

- **KUTSUB LIKMESRIIKE, võttes arvesse nende vastavaid olusid, TEGEMA JÄRGMIST:**

19. võtma vajaduse korral meetmeid, et vähendada institutsioonilistest hoolduslahendustest sõltumist, töötama välja kõigi hooldusvormide puhul kohaldatava iseseisva toimetuleku alase lähenemisviisi ning kiirendama üleminekut institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele, innustades ja edendades kodus elamist ja kvaliteetse toetuse pakkumist ning tagades asjaomaste isikute suurema kaasatuse otsuste tegemisse;

20. edendama kogukondlike teenuste väljatöötamist vastavalt asjaomaste isikute ja nende vahetu ümbruskonna vajadustele;
21. jätkuvalt võimestama oma vastutavaid ametiasutusi töötama välja innovaatilist ja kohandatud toetust, tuginedes asjakohastele vajaduste hindamistele ning võttes teenuste kujundamisel ja osutamisel arvesse asjaomaste isikute ja nende perekondade ootusi. Sealhulgas tuleks anda õigus valida erinevate võimaluste hulgast teenusepakkuja ja hooldusvorm;
22. jätkuvalt toetama iseseisva toimetuleku võimaldamiseks vajaliku õigusraamistiku, taristu, kvalifitseeritud personali ja teenuste loomist ja kättesaadavust. Nii kogukondliku toetuse ja hooldusega tegelevate kui ka hooldusasutustes töötavate hooldajate jaoks on keskse tähtsusega investeringud koolitusse, turvalisse töökeskkonda ja asjakohastesse töötingimustesse;
23. kaasama kogukondi paremini poliitikameetmete kujundamisse ja pakkumisse ning kogukondi võimestama, näiteks kasutades selliseid arukaid lahendusi nagu jagamismajandus, ning looma eri poliitikavaldkondade vahel sünergiaid, et suurendada pikas perspektiivis kulutõhusust ja jätkusuutlikkust;
24. muutuvat töömaailma silmas pidades edendama hooldusasutustes töötanud inimeste laialdasemaid haridus- ja tööalaseid võimalusi ning käsitlema tööjõu ja oskustega seotud vajadusi hooldusteenuste sektoris. Hooldusasutustes töötavatele spetsialistidele on vaja sobivat ümberõpet ja täiendusõpet ning väljaspool hooldusasutusi toetust ja hooldust pakkuvatele hooldajatele asjakohast koolitust, et muuta uutele töövormidele üleminek kogukondliku hoolduse valdkonnas sujuvamaks;
25. koguma võimaluse korral pakutavate teenuste, erivajaduse, asutuses viibimise põhjuse, vanuse ja soo lõikes võrreldavaid andmeid eri liiki hooldusasutustes elavate või muul viisil hooldatavate isikute arvu kohta;

- **KUTSUB SOTSIAALKAITSEKOMITEED ÜLES**

26. hõlbustama ja innustama koostöös komisjoniga jätkuvalt kogukondliku toetuse ja hoolduse suunas liikumisega seotud ideede, eksperditeabe, kogemuste ja paljulubavate praktikate kogumist ja jagamist sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse avatud koordineerimise meetodi raames;
27. korraldama kättesaadavate kogukondlike toetus- ja hooldusvõimaluste suunas liikumisel saavutatud positiivsete arengute ja tulemuste temaatilisi läbivaatamisi, muu hulgas sotsiaalkaitse- ja sotsiaalse kaasamise programmi vastastikuste hindamiste raames;
28. määrama koostöös komisjoni ja sotsiaalkaitsekomitee näitajate alltöörühmaga kindlaks peamised mõjuvaldkonnad, alkatama arutelu ja uurima võimalust töötada välja asjakohased ühised näitajad pikaajalise hoolduse kättesaadavuse, taskukohasuse ja kvaliteedi kohta eri hooldusvormide puhul.

VIITED**Euroopa Liit**

- Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT C 326, 26.10.2012, lk 391);
- Euroopa 2020. aasta aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia (EUCO 13/10);
- Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide õigusraamistik, eriti määrused 1303/2013 (ühissätete määrus), 1304/2013 (Euroopa Sotsiaalfondi määrus) ja 1301/2013 (Euroopa Regionaalarengu Fondi määrus) (ELT 347, 20.12.2013);
- struktuurireformi tugiprogramm 2017–2020 (PE-CONS 8/17);
- institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta².

Nõukogu

- Nõukogu järeldused väärika vananemise kohta (15955/09);
- Euroopa Liidu Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate resolutsioon uue puudega inimesi käsitleva Euroopa raamistiku kohta (10173/10);
- nõukogu järeldused „Puudega inimesi käsitleva Euroopa strateegia 2010–2020 rakendamise toetamine“ (11843/11);
- nõukogu järeldused vaimse tervise ja heaolu Euroopa pakti kohta: tulemused ja edasine tegevus (ELT C 202, 8.7.2011, lk 1);
- nõukogu järeldused „Sotsiaalne juhtimine kaasava Euroopa tarbeks“ (15070/15);
- nõukogu järeldused „Võitlus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu: integreeritud lähenemisviis“ (10434/16);
- nõukogu järeldused „Romade integreerimise kiirendamine“ (15406/16);
- Euroopa Liidu Nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused lapsrändajate kaitse kohta (10085/17).

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf

Komisjon

- Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatuga algatatud protsess (Euroopa sotsiaalne mõõde (8717/17), üleilmastumise ohjamine (9075/17), majandus- ja rahaliidu süvendamine (9940/17));
- komisjoni 20. veebruari 2013. aasta soovitus: Investeerides lastesse aitame neil välja rabeleda ebasoodsate olude ringist (2013/112/EL);
- komisjoni talituste töödokument „Taking stock of the 2013 Recommendation on „Investing in children: breaking the cycle of disadvantage““ (8712/17);
- komisjoni talituste töödokument „Social Investment Package, Long-term care in ageing societies Challenges and policy options“ (SWD(2013) 41 final);
- Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020: Uued sammud tõketeta Euroopa suunas (KOM(2010) 636 lõplik).

Muud viited

- ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon;
- Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon;
- Euroopa ühtsed suunised institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele ülemineku kohta ning Euroopa Liidu fondide sel eesmärgil kasutamise töövahend (2012);
- ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee üldine märkus artikli 19 kohta: Iseseisev elu ja kogukonda kaasamine, 29. august 2017;
- ÜRO lapse õiguste konventsioon;
- eakaid inimesi käsitlevad ÜRO põhimõtted (1991);
- institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele ülemineku eest vastutav Euroopa ekspertide töörühm;
- ajutise ekspertide töörühma aruanne institutsiooniliselt hoolduselt kogukondlikule hooldusele ülemineku kohta (2012);
- Euroopa iseseisva elu võrgustik (ENIL);
- Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruanne „From Institutions to Community living“, Part I - commitments and structures, Part II – funding and budgeting, Part III – outcomes for persons with disabilities (2017);
- järelused konverentsi „Üleminek kogukonnapõhisele hoolekandele – eeldus väärrikaks ja iseseisvaks eluks“ (12.–13. oktoober, Tallinn, Eesti) tulemuste kohta³.

³ http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Ministeeriumi_tutvustus_ja_struktuur/conference_conclusions.pdf